

*A.J.R. Balthasar, J. Bergsma en M.A. Siemonsma (redactie)
prof.dr. F.J.P.M. Huygen, prof.dr. M. van Kleef en dr. D.G. Snijdelaar (redactieraad)*

Probleemgeoriënteerd denken in de pijngeneeskunde

Een praktijkboek voor de opleiding en de kliniek

De Tijdstroom, Utrecht

© De Tijdstroom uitgeverij, 2017. De auteursrechten der afzonderlijke bijdragen berusten bij de auteurs. Het honorarium voor redactie en redactieraad komt geheel ten goede aan Artsen zonder Grenzen (Médecins Sans Frontières).

Omslagontwerp: Cees Brake, bno
Uitgegeven door De Tijdstroom uitgeverij BV, Postbus 775, 3500 AT Utrecht.
Internet: www.tijdstroom.nl.
E-mail: info@tijdstroom.nl.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen. Waar dit mogelijk was is aan auteursrechtelijke verplichtingen voldaan. Wij verzoeken eenieder die meent aanspraken te kunnen ontlenen aan in dit boek opgenomen teksten en afbeeldingen, zich in verbinding te stellen met de uitgever.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp.

Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 978 90 5898 0199
NUR 876

Inhoud

Voorwoord

- 1 Een man met pijn in zijn been**
A.J.R. Balthasar en M.W.P. de Wolf 11
- 2 Pijn na verlamming**
S.F.J. van Gorp 19
- 3 Therapieresistente pijn in de benen**
W. Pluijms 25
- 4 Buikpijn**
R.G.P.J. de Jong en Y.C.A. Keulemans 33
- 5 Ik moet geopereerd worden, wat een catastrofe!**
C.J. Vossen, S. Roggeveen en R. Lousberg 43
- 6 Chronische pijn na een lumpectomie**
D.M.N. Hoofwijk, A.A.A. Fiddlers en E.A. Bouman 49
- 7 De pijn in mijn knie hindert me bij het lopen**
A. Köke 55
- 8 Brandende voeten**
J.G.J. Hoeijmakers, C.G. Faber en I.S.J. Merkies 61
- 9 Hetepeperpleister**
S. Vanhentenrijk en A.J.R. Balthasar 69
- 10 Een patiënt met pijn en tintelingen in de arm**
D. Hilkmann 75
- 11 Pijn: stoppen of doorgaan?**
V.A.E. Baadjou en R.J.E.M. Smeets 85
- 12 Een ronde buik en een brandend bovenbeen**
P. Bral en A.J.R. Balthasar 93
- 13 Stralen en celdood**
S. van Riel 99

14 Een consult op de afdeling oncologie <i>M.N. Janssen, A.J.R. Balthasar en M.A. Siemonsma</i>	105
15 Ik mis mijn onderbeen! <i>B.A. de Waal, A.J.R. Balthasar en D.G. Snijdelaar</i>	113
16 De rugchirurg <i>P.C. Willems</i>	119
17 Pijnlijke pink na vuurwerktrauma <i>J.W.A.M. Oomen en A.J.R. Balthasar</i>	129
18 Pijn in een delicaat gebied <i>B. Brouwer, M. Weemhoff en M. Sommer</i>	135
19 Een man die bang is om te bewegen <i>R. Severeijns</i>	147
20 Pijn aan de knokkels <i>R.P. Geilen</i>	157
21 Een pijnlijke nek <i>M.A. Siemonsma</i>	165
22 Pijn in de mond <i>M.A. Siemonsma</i>	173
23 Unilaterale hoofdpijn <i>H. Smits en M.A. Siemonsma</i>	181
24 Een pijnbehandeling met stroom <i>M.A. Siemonsma en K. Van Boxem</i>	189
25 Een brandende schaamstreek <i>T.P.H. Scheffers en M.A. Siemonsma</i>	199
26 Losgesneden spieren moeten eerst vastgroeien <i>P.C. Siemonsma</i>	209
27 Hematurie na een pijnbehandeling <i>M.A. Siemonsma</i>	217
28 Ik krijg er buikpijn van <i>S.E. Buijk en J. Bergsma</i>	223

29	Persisterende pijn in de hand	
	<i>N. Kriek, C.M. van Bussel en M. Dirckx</i>	229
30	Een onbehandelbare pijn in het been	
	<i>C.M. van Bussel, N. Kriek en S.P.G. Frankema</i>	239
31	Klein en pijn	
	<i>C.D. van der Marel en T. de Leeuw</i>	247
32	Het valt reuze mee, dokter	
	<i>D.B.N. Post</i>	255
33	Een pijnlijke operatie	
	<i>C.M. van Bussel, N. Kriek en F.J.P.M. Huygen</i>	261
34	Er gaat bliksem door mijn gezicht	
	<i>J. Bergsma</i>	269
35	Het lopen wordt steeds minder	
	<i>J. Bergsma en P.T. den Hoed</i>	277
36	Radeloos	
	<i>J. Bergsma en J.W.K. de Beukelaar</i>	285
37	Pijn in de laatste levensfase	
	<i>P. Bral, A.J.R. Balthasar en J. Bergsma</i>	291
	Richtlijnen	301
	Medewerkers	303
	Register	305

Voorwoord

Iedere hulpverlener zal in zijn of haar werk mensen met pijn tegenkomen. Daar pijn over het algemeen een symptoom is van een onderliggende ziekte moet men in de eerste plaats door middel van zorgvuldige anamnese, lichamelijk onderzoek en diagnostiek op zoek gaan naar de oorzaak van de pijn. Indien de oorzaak wordt gevonden en deze oorzaak ook kan worden weggenomen, dan verdwijnt naar verwachting de pijn. Wanneer echter de oorzaak niet wordt gevonden, de oorzaak niet kan worden weggenomen of de pijn toch niet verdwijnt, dan wordt de pijn zélf de oorzaak van het lijden. Ook de mentale of psychologische kant van pijn en pijnbeleving moet daarom worden belicht.

In *Probleemgeoriënteerd denken in de pijngeneeskunde* proberen we aan de hand van casuïstiek hulpverleners wegwijs te maken in de vele verschillende behandelaspecten van pijn. Op een praktische wijze wordt de lezer met vragen en antwoorden meegenomen in een op de dagelijkse praktijk geïnspireerde patiëntencasus. Het boek is in de eerste plaats geschreven voor artsen, paramedici en verpleegkundigen en iedereen die in opleiding is voor deze beroepen. Vaak zijn deze hulpverleners zelf geen pijnspecialist, maar hebben zij wel bijna dagelijks te maken met patiënten met (chronische)pijnklachten. Ook ervaren pijnspecialisten kunnen echter nuttige informatie in dit boek terugvinden.

We hebben geprobeerd op een heldere manier uiteen te zetten wat hedendaagse pijnbehandeling inhoudt en hoe een pijnspecialist te werk gaat. Maar vooral ook hebben we geprobeerd te laten zien hoe vanuit verschillende vakgebieden naar pijnklachten wordt gekeken. Omdat in de pijngeneeskunde multidisciplinaire samenwerking belangrijk is, hebben we auteurs gevraagd uit de verschillende samenwerkende vakgebieden. U vindt daarom huisartsen, fysiotherapeuten, anesthesioloog-pijnspecialisten en diverse andere medisch specialisten in de auteurslijst. Steeds hebben we geprobeerd een jonge (para)medicus te koppelen aan een meer ervaren vakgenoot. Ook de redactie heeft zich op die manier gevormd: jonge medisch specialisten die waar nodig zijn bijgestaan door een meer ervaren redactieraad.

We willen graag alle auteurs, de redactieraad en in het bijzonder Dik Snijdelaar hartelijk bedanken voor hun inzet en medewerking.

De redactie

Andrea Balthasar

Jelmer Bergsma

Mark Siemonsma